

Lausunto luonnokseen hallituksen esityksestä laiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

D/3693/03.02/2023

Asian valmistelijat Hanna Lähteelä, puh. 050 373 6040 ja Tuomas Paananen, puh. 046 920 4427

Tausta

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa hallituksen esitykseen, jossa ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia ja kumottavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 12 luku, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 § sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 13 §. Muutokset koskisivat ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus erälle työttömille työnhakijoille.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman kohdan 4.3, Työhön kannustava sosiaaliturva, mukaisesti työttömyysetuuden palkansaajan työssäoloehto euroistetaan ja ehto pidennetään 12 kuukauteen, etuuden sovittelun suojaosa ja etuuden lapsikorotukset poistetaan, omavastuu-aika pitenee 7 päivään ja lomakorvaus estää työttömyysetuuden maksamisen määräajalta.

Lausuntoa pyydetään lisäksi esityksen vaikutuksista julkiseen talouteen, työllisyyteen kuntiin, toimeenpanijoihin ja kotitalouksiin.

Lausunto pyydetään toimittamaan 23.1.2024 mennessä. Esitys on luonteeltaan kiireellinen ja siinä esitettyjä muutoksia on tarkoitus soveltaa 2.9.2024 alkaen.

Esitys Jyväskylän kaupungin lausunnoksi

Esityksessä ansiopäivärahaa porrastetaan siten, että ansiopäivärahan määrä alenee 20 %:iin alkuperäisestä, kun etuutta on maksettu 40 päivää, ja 25 %:iin alkuperäisestä etuuden tasosta, kun ansiopäivärahaa on maksettu 170 päivältä. Esityksen taustalla on ajatus, että tason lasku voi vaikuttaa työnhakijan aktiivisuuteen työhaussa ja halukkuuteen ottaa vastaan myös matalamman palkkatason työmahdollisuuksia. Jyväskylän kaupunki katsoo, että esitetyn ansiosidonnaisen päivärahan porrastamisen vaikutukset kohdentuvat työttömyysturvan kustannuksiin alentavasti, mutta positiivisten työllisyysvaikutusten osalta vaikuttavuus jää epäselväksi etenkin yksittäisten toimien osalta, sillä voimaan on astumassa myös muita muutoksia sosiaaliturvaan, ja näiden muutosten yhteisvaikutuksia työllisyyteen on haastavaa arvioida. Ansiopäivärahan määrän alentaminen lyhentänee työttömyysjaksoja eniten niillä työnhakijoilla, joiden työttömyys ei ole muutenkaan vaarassa pitkittyä.

Esityksen mukaan palkkatuettu työ ei jatkossa kerryttäisi palkansaajan työssäoloehtoakaan. Ehdotus muuttaa palkkatuetun työn luonnetta julkisin varoin tuetusta työ- tai virkasuhteesta enemmän kohti työllistymistä edistävää palvelua. Jyväskylän kaupunki katsoo muutoksen vaikuttavan suoran etuusosoikeuteen liittyvän vaikutuksen ja työnhakija-asiakkaan lisäksi myös työvoimaviranomaisen toimintaan, välityömarkkinoihin ja työnantajiin. Myös kunnille palkkatuetun työn käyttäminen muuttuu jatkossa kannattamattomaksi, sillä palkkatuetusta työstä ei ole enää hyötyä esimerkiksi kunnan työmarkkinatuen maksuvastuiden alenemisen ja työntekijän työssäoloehdon täyttämisen myötä. Jyväskylän kaupunki esittää huolensa siitä, että muutoksen myötä merkittävä osa kunnan sekä yksityisen ja kolmannen sektorin palkkatukityössä olevista työnhakijoista ei työllisty avoimille työmarkkinoille sellaisenaan, sillä heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien työnhakijoiden osalta työllistymisen esteet eivät välttämättä kytkeydy kannustinloukkuihin, ja tämän ryhmän osalta esitettyjen muutosten työhön kannustavat vaikutukset jäävät epäselviksi. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnille vuoden 2025 alusta noin kolmasosa kuntien tulevasta rahoituksesta muodostuu palkkatukikustannuksista. Jyväskylän kaupunki esittää huolensa siitä, että kun palkkatuen hyötyä heikennetään sekä työntekijän että kunnan kannalta (niin työvoimaviranomaisena kuin työnantajanakin), niin on taattava, että valtio ei vähennä kuntien rahoitusta, vaikka kunnat käyttäisivät nykyiset palkkatukikustannukset muihin palveluihin.

Kiristykset työssäoloehdon täyttämässä voivat johtaa tilanteeseen, jossa entistä useampi työnhakija on työmarkkinatuella, ja nämä jaksot pidentyvät. Tällainen tilanne voisi realisoituessaan osaltaan vaikuttaa kasvavaan tarpeeseen laatia ja päivittää työnhakija-asiakkaille aktivointisuunnitelmia, joita työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueen tulisi tehdä yhteistyössä. Hyvinvointialueiden aloitettua työnsä vuoden 2023 alusta yhteistyö aktivointisuunnitelmien laatimiseksi ei ole kaikilta osin toiminut.

Esitys, että palkkatukityö rinnastetaan työssäolovelvoitteiden purussa työllistymistä edistäviin palveluihin, on kannatettava ja tuo palkkatukityötä samanarvoiseksi näiden palveluiden kanssa.

Esityksessä kumotaan kuntien velvollisuus tarjota kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus tietyt ikäehdot täyttävälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan on päättymässä. Jyväskylän kaupunki katsoo, että työssäoloehdon pidentäminen ja muutos, jonka mukaan palkkatuettu työ ei enää täytä työssäoloehtoakaan, tekevät yhdessä sen, ettei nykyisen kaltaiselle kuntien työllistämiselvoitteelle ole jatkossa edellytyksiä.

Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan, jos työnhakijan työssäoloehto on täyttynyt työssä, johon hänet on työllistetty velvoitteen perusteella tai jos työssäoloehto on täyttynyt työnhakijan täytettyä 58 vuotta, työttömyyspäivärahan perusteena olevaa palkkaa ei lasketa uudelleen, ellei uusien tulotietojen perusteella laskettu palkka ole aiemmin määrättyä palkkaa suurempi. Lisäksi jos työnhakijan työssäoloehdoton on luettu aikaa, jona hän on

ollut työllistymistä edistävässä palvelussa, työttömyyspäivärahan perusteena olevaa palkkaa ei lasketa uudelleen. Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi näistä ikäsidonnoisista työttömyysturvan poikkeussäännöksistä. Ikäsidonnoisista poikkeuksista jätettäisiin voimaan 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki. Kaiken esitetyn myötä tavoitellaan noin 12 700 lisätyöllistä, mutta varsinkin ikääntyneiden kohdalla työnhakijoiden kohdalla vaikutusten mekanismeja ei juurikaan avata. Vaikka vaikutukset kohdentuvat työttömyysturvan kustannuksiin alentavasti, positiivisten työllisyysvaikutusten osalta ennustettavuus jää epäselväksi. Iäkkäämpien työnhakijoiden kohdalla on yleensä useampi este työllistymiselle kuin vain työnhakijan oma motivaatio työllistymiseen.

Jyväskylän kaupunki katsoo, että vaikutusten kasaantuminen samoille kotitalouksille yhdessä muiden samanaikaisten ja aiemmin tulleiden työttömyysetuutta koskevien lakimuutosten kanssa kasautuvat herkästi heikossa työmarkkina-asemassa oleville. Pidemmällä aikavälillä vaikutukset eläkekertymiin voivat vaikuttaa kotitalouksien ostovoimaan ja siten leikkauksilla voi olla myös välillisiä vaikutuksia talouteen ja työllisyyteen laajemmin.

Työssäoloehdon pidentäminen, työttömyysturvan heikennykset ja palkkatukityöllistämisen alasajo voivat vaikuttaa negatiivisesti kuntatalouteen, kun kustannukset siirtyvät entistä vahvemmin valtiolta kuntien harteille vuonna 2025. Samalla kuitenkin vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien asiakkaiden osalta ydinongelma, reitin löytäminen työmarkkinoille, ei ole kadonnut mihinkään. Rahoitusmallin muutokset kiristävät entisestään työllistymistä edistävien palveluiden ja palkkatuen vaikuttavuuteen kohdistuvia vaatimuksia, mutta lisäksi tarvitaan toimia ja työkaluja, joilla pitkäaikaistyöttömyyteen ja työkyvyn rajoitteisiin voidaan puuttua entistä vaikuttavammin myös osana työllisyysdenhoitoa.

Jyväskylän kaupunki peräänkuuluttaa pitkäaikaista seuranta- ja rinnakkaisten ja samanaikaisten muutosten yhteisvaikutusten arviointia. Toimien vaikuttavuutta tulisi arvioida myös poikkihallinnollisesta näkökulmasta, jossa arvioidaan työllisyysdenhoidon vaikutusten lisäksi myös sosiaali- ja terveystalouteen kytkeytyvää palvelutarvetta sekä muutosten mahdollista vaikutusta elinkeinoelämään muun muassa työvoiman saatavuuden osalta.

Liite:

- Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 21.12.2023 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Toimialajohtaja Tolosen ehdotus

Elinkeino- ja työllisyysjaosto päättää antaa edellä mainitun lausuntoehdotuksen mukaisen lausunnon Hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Hanna Lähteelä oli asiantuntijana läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyn ja päätöksenteon ajan.